

Vain pankit ja rahoituslaitokset voivat lopettaa Indonesian metsäkadon

”Näin UPM kompuroi Indonesiassa” (HS 24.8.2003) on vain yksi episodi, mutta Indonesian metsäkatko jatkuu. Luonnonmetsien enimmäiskulutuksen rajana on ollut noin 20 miljoonaa kuutiometriä, mutta tälle vuodelle se on 6,8 ja ensi vuodelle vain 5,7 miljoonaa kuutiometriä. Eräillä tahoilla, mm. metsäasioita valvova parlamentaarinen komissio ja Center for International Forestry Research (CIFOR), on esitetty, että vuotuinen puun tarve on 60-70 miljoonaa kuutiometriä ja 60-80 % teollisuuden puusta on hankittu laittomasti.

Laittomat hakkuut ovat pikemminkin sääntö kuin poikkeus, sillä metsäteollisuuden velvoiteviljelmät ja jo hakattujen toimilupa-alueiden uudistaminen ovat pahasti viivästyneet. Porsaanreiäksi on löydetty luonnonmetsien muuntamien öljypalmuviljelmiksi tai maatalousmaaksi. Hallinnollisesti itsenäistyneillä maakunnilla on oikeus verottaa laittomastikin hakattua puutavaraa, joten tuskin ne rajoittavat järjestäytyntä laitonta toimintaa. Puutavaran pesukin on mahdollista.

On huolestuttavaa, että riippuvuus laittomasta puusta kasvaa ellei teollisuuden kapasiteettia vähennetä. Hillitäkseen metsähävikkä on Indonesia kieltänyt hakkuut luonnonmetsissä ja puun viennin kunnes kansallinen metsäohjelma on valmis. Määräykset ovat järkevistäneet metsäteollisuuden.

Indonesian Bank Restructuring Agency (IBRA) on ottanut metsäteollisuusyritykset valvontaansa miljardien eurojen ongelmaluottojen vuoksi. Vastoin Indonesian hallituksen, rahoitus- ja avustusorganisaatioiden sekä usean valtion muodostaman Consultative Group of Indonesia-ryhmittymän (CGI) 12 kohdan uudistusohjelmaa on virasto haluton sulkemaan konkurssikypsiä yrityksiä.

Virallisella tasolla Suomi edistää CGI:n uudistusohjelman toteuttamista ja maan siirtymistä metsien kasvun ja kulutuksen tasapainoon sekä metsäteollisuuden rakennemuutosta ja kapasiteetin vähentämistä metsävarojen kasvun rajoihin.

Vaikka CGI:n ohjelmaan on tehty lievennyksiä, yksikään kohta ei ole toteutunut. Metsävarojen arviointi johti jopa siihen, että metsien pinta-ala oli suurempi kuin koko maan pinta-ala. Luonnonmetsien hakkuukiellosta huolimatta on metsäkatko maakuntien itsenäistyttyä kiihtynyt noin 2,5 miljoonaan hehtaariin vuodessa. Valtio on sitoutunut seuraavan viiden vuoden aikana vain kriittisten alueiden metsitykseen, yhteispinta-alaltaan 3 miljoona hehtaaria.

FAO:n tilastojen mukaan Indonesian metsäsektorin vientitulo on alle puolet Suomen tulosta vaikka maan metsäpinta-ala on lähes nelinkertainen. Se johtunee puun alhaisesta jalostusasteesta. Indonesian metsät ovat nykyisin muiden maiden puupeltoja ja sellua viedään jalostettavaksi mm. Kiinaan, jossa toimii suomalaisiakin yrityksiä.

CGI:n velvoitteiden mukaan jäsenmaiden tulee avustaa metsäteollisuuden kapasiteetin vähentämisessä ja vaikuttaa siihen, että yrityksille annetaan investointitukea vain, jos ne kykenevät osoittamaan olevansa omavaraisia raaka-aineen suhteen, hankkivansa puun luvallisesti ja täyttävänsä kestävä kulutuksen ehdot.

Suomalaiset investoijat ovat CGI:stä huolimatta mukana yhteenliittymässä, joka rakentaa Etelä-Kalimantanissa noin miljardin euron sellutehdasta. Mukana on investoijia myös Indonesiasta, Ruotsista, Alankomaista, Japanista, Singaporesta, USA:sta ja Kiinasta.

Tehtaan kapasiteetti tulee olemaan 600.000 tonnia vuodessa ja sen tuottamiseen tarvitaan 300.000 hehtaarin metsäalaa, vaikka Etelä-Kalimantanista on jo 70 % metsätöntä. Jos historia toistaa itseään, myös Keski- ja Itä-Kalimantanin metsät ovat uhattuina, sillä mitä ilmeisimmin yrityksen metsäohjelma, kuten muidenkin yritysten, on puutteellinen ja viivästynyt. Alueen metsittämisessä on myös tapahtunut väärinkäytöksiä, joista entisen presidentti Suharton velipuoli on tuomittu vankeuteen ja korvauksiin.

CGI:n velvoitteisiin kuuluu sekä Indonesian Inter-Departmental Committee on Forestry (IDCF) henkiin herättäminen että niiden maakuntakohtaisten säädösten kumoaminen, jotka mahdollistavat laittomasti hakatun puutavaran verottamisen.

Samanaikaisesti on kehitteillä metsäteollisuusvirasto, jonka tarkoituksena on saada teollisuuden ääni kuuluviin ja luonnonmetsien hakkuukiello kumottua. Metsäteollisuudella on jo ylisuuret, noin 70 miljoonan hehtaarin toimilupa-alueet, jotka hyvin hoidettuina tyydyttäisivät moninkertaisesti raakapuun tarpeen. Suharton hallituskauden alussa konsessioita oli tuskin 4 miljoonaa hehtaaria. Paikallinen väestö ei ole kiinnostunut metsien istuttamisesta ennen kuin kiistat metsämaan hallintaoikeudesta on ratkaistu.

Maailmanpankin laskelmien mukaan Sumatran ja Kalimantanin alavat luonnonmetsät ehtyvät vuoteen 2010 ja 2015 mennessä. Tämän tosiasian edessä teollisuus on havahtunut metsänistutusten välttämättömyyteen, mutta viljelty puulajit edellyttävät monesti muutoksia valmistusprosesseissa.

Laajat metsäraiskiot suosivat metsäpaloja, jotka aiheuttavat maailmanlaajuisestikin mittavia hiilidioksidipäästöjä. Leicesterin yliopisto on arvioinut, että vuoden 1997/98 palot, jotka olivat laajuudeltaan 10 miljoonaa hehtaaria, aiheuttivat 2,6 miljardin tonnin päästöt. Metsäpalojen esto ja hallitseminen sisältyvät CGI:n tavoitteisiin.

Metsityshankkeita on aiemmin rahoitettu Suomenkin kehitysavulla, nyt hankkeita rahoittavat EU ja monet muut maat ja toteutetaan mm. Kalimantanissa suomalaisin voimin. Nykyisessä hallitsemattomassa tilanteessa metsityshankkeet, jotka eivät liity teolliseen toimintaan, voivat jopa houkuttaa uutta teollisuutta.

Kun Indonesian ”reformasi”, CGI sekä metsäteollisuus eivät ole kyenneet saattamaan metsätaloutta kestäväälle pohjalle, avainasemassa ovat nyt pankit ja rahoituslaitokset. Puupulasta on tullut pankkiirienkin ongelma. Tehtaiden pitäisi olla Indonesian ”kruununjalokivien” joukossa, mutta ilman puuta ne ovat hyödyttömiä. Uusi selluhankekin osoittaa, että teollisuus on siirtymässä alueille, joilta vielä löytyy joltisestikin alavia luonnonmetsiä.

Uudistettu rahanpesulaki tuo töyssyjä metsäteollisuuden tielle. Lisäksi laki laittomista hakkuista ulotetaan koskemaan kaikkia, niin laitonta toimintaa harjoittavia, johtavia kuin rahoittaviaakin, antaen mahdollisuuden lopettaa laittomien hakkuiden rahoitus. Pesty raha kulkeutuu usein ulkomaille, mutta laki velvoittaa tämänkin valvontaan.

Kun pankit eivät ole enää teollisuuden omia ja kun metsä- ja ympäristöririkokset luetaan esirikoksiksi, lakiuudistukset antavat mahdollisuuden myös laaja-alaisiin muutoksiin sekä metsä- että rahoitussektoreilla. Pankit velvoitetaan valvomaan, etteivät asiakkaat ole mukana laittomissa toimissa sekä raportoimaan epäilyttävästä rahaliikenteestä. On jopa esitetty, että aluksi koko metsätalouselämyksen rahaliikenne katsottaisiin epäilyttäväksi. Metsä- ja ympäristöririkokset tullaan rinnastamaan nais- ja huumekauppaan.

Raaka-aineomavaraisuus, luvallinen puun hankinta ja kestävä kulutuksen periaatteet kuuluvat yhteiskuntavastuuseen. Niiden toteutuminen olisi teko, joka kunnioittaisi alueen ihmisiä ja luontoa. Suomalaisia toimijoita ”velvoittaa” lisäksi mm. Suomen ykkössija kansainvälisessä Environmental Sustainability Index-verailussa.

Yritysten toiminnan turvaamiseksi välttämättömiin puuviljelmiin tarvitaan vain pieni osa nykyisistä toimilupa-alueista. Se on pienempi paha kuin heikon hallinnon hyväksikäyttö ja luonnonmetsien katoaminen. Tarpeettomat alueet yritykset voivat luovuttaa takaisin valtion hallintaan ja ihmisille. Metsätalouden koko ongelmavyöhyke ja Suomen sitoutuminen CGI:n uudistusohjelmaan on syytä pitää mielessä mm. Indonesian kanssa käytävissä ”debt swap for the nature”-neuvotteluissa.

Pasi Lehmusluoto
Helsinki